

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА
Геолого-географічний факультет
Кафедра фізичної географії, природокористування і
геоінформаційних технологій

Сілабус курсу

«ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В БЕРЕГОВИХ СИСТЕМАХ»

Обсяг	Загальна кількість: кредитів – 4; годин – 120; ; змістових модулів – 4.
Семестр, рік	
Дні, час, місце	За розкладом занять
Викладач(і)	<i>Шуйський</i> Юрій Дмитрович: доктор географічних наук, професор кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій <i>Вихованець</i> Галина Володимирівна: доктор географічних наук, професор кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій
Контактний телефон	0964902699
E-mail:	physgeo_onu @ukr.net
Робоче місце	Кафедра фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій
Консультації	Очні консультації: середа з 14.00 до 16.00

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами буде здійснюватися наступним чином:

E-mail: physgeo_onu @ukr.net

Телефон: 0964902699

Підключитися к конференції Zoom

<https://us05web.zoom.us/j/2994552105?pwd=SG50Y0RaTXF5MnV1cHpLbE5KQ3RVQT09>

Идентификатор конференції: 299 455 2105

Код доступа: WvJ8aq

Аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни – системи морських узбережжів як об'єкт використання природних ресурсів Світового океану в умовах антропогенного впливу та сучасних змін клімату.

Переквізити курсу: лекційний курс та практичні заняття з курсу „Природокористування в берегових системах ” викладається після засвоєння студентами фундаментальних географічних дисциплін: „Загальна та історична геологія”, „Метеорологія і кліматологія”, „Загальна геоморфологія”, „Загальна гідрологія”, „Грунтознавство”, „Ландшафтознавство”, „Біогеографія”.

Мета: вивчити закономірності формування та розвитку природних систем океанічного узбережжя для оптимального природокористування: регіональний і глобальний аспекти.

Завдання:

- ознайомити з літературними і картографічними джерелами про формування природних систем океанічного узбережжя для виявлення прибережно-моорських компонентів, їх будови та властивостей;
- отримати відомості про історію походження і розвитку абразійних, акумулятивних та динамічно нейтральних в межах Світового океану;
- виявити особливості природокористування на узбережжях різних типів (абразійних, лиманних, лагунних, рісових, фйордових, дельтових та інш.);
- розглянути найважливіші наслідки різних типів природокористування (домезових, межових, замезових);
- вивчити провідні типи антропогенного рельєфу як наслідків природокористування на морських узбережжях Світового океану;
- вивчити вплив широтної географічної зональності на природокористування на узбережжях морів та океанів;
- вивчити особливості природної системи морських узбережжів як середовища природокористування різних типів;

Процес вивчення дисципліни споямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

а) загальних (ЗК);

ЗК1 - Базові знання та розуміння з предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

б) фахові компетентності (ФК);

СК4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтно-оболонки.

СК5. Здатність аналізувати склад і будову сфер географічної оболонки (відповідно до спеціалізації) на різних просторово- часових масштабах.

СК6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

СК8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

СК10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

СК12. Здатність здійснювати геопросторові дослідження природних і суспільних явищ для формування практичних цілей та рекомендацій щодо сталого розвитку територіальних громад, міст, урбанізованих ареалів та регіонів в Україні.

СК13. Здатність застосовувати сучасні геоінформаційні технології, бази даних ГІС, ГІС картографування та моделювання для дослідження, моделювання соціально- економічних і природних процесів та явищ в регіональному і муніципальному управлінні.

в) програмних результатів навчання (ПРН);

Р02. Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.

Р03. Пояснювати особливості організації географічного простору.

Р09. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах

Р12. Використовувати отриманні теоретичні знання та практичні навички та вміння для забезпечення системного підходу у вирішенні проблем природокористування регіонального та муніципального розвитку.

знати: гіпотези походження океанічних узбережжів; історію та етапи природокористування на океанічних узбережжях; формування сучасного берегознавства; особливості регіонального природокористування на узбережжях Чорного та Азовського морів; класифікацію видів природних факторів розвитку морських узбережжів Світового океану; нехвильові факторів розвитку морських узбережжів; хвильові факторів розвитку морських узбережжів: видів природокористування на морських узбережжях; особливості захисту берегів.

вміти: проводити польові дослідження берегової зони морів: маршрутні та стаціонарні; виконувати лабораторно-експериментальні дослідження берегової зони морів; виконувати камеральну обробку матеріалів польових досліджень; виконувати систематизацію матеріалів прибережно-морських досліджень; складати таблиці, графіки, карти, схеми; виконувати розрахунки посувів наносів та потоків наносів в береговій зоні морів; розрахунки еолових процесів на морському березі; виконувати комплексний фізико-географічний аналіз отриманих матеріалів досліджень.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання:

Курс буде викладений у формі лекцій (40 годин) та практичних занять (20 годин), організації самостійної роботи студентів (60 годин) на денному відділенні та у формі лекцій (16 годин) та практичних занять (8 годин), організації самостійної роботи студентів (96 годин) на заочному відділенні.

Основна підготовка студентів здійснюється під час аудиторних робіт на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання на протязі всього семестру. Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні, наочні та практичні. Лекції супроводжуються засобами наочної, зокрема, - картами, фотокартками, презентаціями, відеофільмами. На практичних заняттях виконуються вправи, практичні роботи, лабораторні роботи, вирішуються задачі, проводиться робота з книгами (підручники, енциклопедії, словники).

Перелік тем (загальні блоки)

Змістовний модуль 1. Формування океанічних узбережжів як середовища природних ресурсів

Тема 1. Гіпотези походження океанічних узбережжів;

Тема 2. Історія та етапи природокористування на океанічних узбережжях за останні сторіччя;

Тема 3. Формування сучасного берегознавства: фізико-географічні школи;

Тема 4. Особливості регіонального природокористування на узбережжях Чорного та Азовського морів;

Тема 5. Класифікація видів природних факторів розвитку морських узбережжів Світового океану.

Змістовний модуль 2. Фізико-географічні особливості нехвильових факторів розвитку морських узбережжів Світового океану.

Тема 1. Класифікація нехвильових факторів розвитку морських узбережжів: припливи-відпливи, згінно-нагінні, вивітрювання, біогенні, еолові, термоабразійні, льодовикові, гравітаційні;

Тема 2. Вплив припливно-відпливних та згінно-нагінних коливань рівня морів та океанів на сучасний стан узбережжів Світового океану;

Тема 3. Вплив біогенних і еолових процесів на розвиток узбережжів Світового океану;

Тема 4. Вплив термоабразійних і льодовикових процесів на розвиток узбережжів Світового океану;

Тема 5. Вплив тектонічних, сейсмічних, вулканічних та гравітаційних процесів на розвиток узбережжів Світового океану;

Змістовний модуль 3. Фізико-географічні особливості хвильових (гідрогенних) факторів розвитку морських узбережжів Світового океану.

Тема 1. Класифікація хвильових факторів розвитку морських узбережжів: вітро-хвильовий, хвильові течії, хвильові коливання рівня води, компенсаційні протитечії;

Тема 2. Вплив вітро-хвильового режиму: штормові, міжштормові, сезонні, річні, багаторічні;

Тема 3. Вплив хвильових течій: енергетичні, градієнтні, фронтальні, розривні, рефракційні;

Тема 4. Вплив компенсаційних течій: фазові, штормові, міжштормові, вздовжберегові;

Тема 5. Вплив хвильових (короткочасних), довготермінових і вікових коливань рівня води.

Змістовний модуль 4. Природокористування та їх особливості на узбережжях Світового океану

Тема 1 Класифікація видів природокористування на морських узбережжях України;

Тема 2. Особливості захисту берегів різних типів від хвильового руйнування;

Тема 3. Особливості природокористування з метою портового та навігаційного будівництва.

Тема 4. Особливості природокористування з метою видобування корисних копалин різних типів.

Тема 5. Особливості природокористування з метою будівництва та використання рекреаційних ресурсів морських узбережжів.

11. Методи контролю

Методи поточного\періодичного контролю: усне опитування, контрольні письмові роботи, оцінювання виконання завдань СР, захист результатів практичних , оцінювання доповідей.

Підсумковий контроль - залік, екзамен

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
		Здобувач освіти
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей;	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/ розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний

	<p>глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p>	<p>спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.</p>
Добре	<p>достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.</p>	<p>правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання</p>
Задовільно	<p>володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків</p>	<p>може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p>

Незадовільно можливістю повторного складання	3	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно обов'язковим повторним вивченням дисципліни	3	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

14. Рекомендована література

Основна:

1. Шуйський Ю.Д. Основні риси рельєфу дна Світового океану (посібник для практичних занять). Одеса: Астропринт, 1998. – 88 с.
2. Шуйський Ю.Д. Прходження та історія розвитку Світового океану (навчальний посібник). – Одеса: Астропринт, 1999. – 200 с.
3. Шуйський Ю.Д. Типи берегів Світового океану. – Одеса: Астропринт, 2000. – 480 с.
4. Шуйський Ю.Д. Антропогенний рельєф у береговій зоні морів(на прикладі Чорного й Азовського морів). – Одеса: Фенікс, 2022. – 102 с.
5. Шуйський Ю.Д., Стоян А.А. Географія корисних копалин Світового океану. – Одеса: Фенікс, 2014. – 148 с.

Додаткова:

6. Теорія і практика берегознавства та природокористування: зб. Матер. Міжнар. Конф. – Одеса: Одеск. Нац. ун-т ім. І.І.Мечникова, 2022. – 88с.
7. Теорія і практика берегознавства та природокористування: Зб. Матер. Міжнар, конф. – Одеса, Одеск. Нац. ун-т ім. І.І.Мечникова, 2023. – 154 с.
8. Баб'як О.С., Біленчук П.Д., Чирва Ю.О. Екологічне право України: Навчальний посібник. – К.: Атака, 2000. – 216 с.
9. Основи заповідної справи. – Рівне: РДТУ, 2000. – 239 с.
10. Данилишин Б.М. Природно-техногенні катастрофи: проблеми економічного аналізу та управління: Наукове видання. – К., 2001. – 260 с.
11. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Міщенко В.С. та ін. Природноресурсний потенціал сталого розвитку України. – К.: ЗАТ “НІЧЛАВА”, 1998. – 716 с.

1. Електронні інформаційні ресурси

2. Бібліотека Інституту географії Національної академії наук України - <https://igu.org.ua/uk/node/22080>
3. Бібліотека Одеського національного університету імені І.І. Мечникова - <https://lib.onu.edu.ua>
4. Бібліотека та енциклопедія з географії - <http://www.geoman.ru>
5. Географіка. Географічний портал - <http://geografica.net.ua/>

6. Географія. Навчально-методичний сайт ПрАТ "Інститут передових технологій" - <http://osvitanet.com.ua/>